

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet ett regeringsförslag om en ny lag om skiljeförfarande och viss följdlagstiftning till denna. Den nya lagen om skiljeförfarande skall tillämpas på skiljeförfaranden som äger rum i Sverige, även om tvisten har internationell anknytning. Lagen vilar på samma grundprinciper som gällande rätt men är avsedd att skapa ett modernare och mera ändamålsenligt skiljeförfarande. I flera avseenden innehåller lagen därför viktiga processuella nyheter i syfte att säkerställa en snabb och säker handläggning. Här kan nämnas regler om mellandom och genkärsmål och om rätt för en part att få motparts återkallade yrkanden prövade. Även reglerna om verkställighet av en svensk skiljedom förändras, bl.a. för att underlätta en snabbare handläggning.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag. Härutöver föreslår utskottet, med anledning av ett motionsyrkande, konsekvensändringar i viss associationsrättslig lagstiftning.

I ärendet föreligger en reservation (kd).

Propositionen

I proposition 1998/99:35 har regeringen (Justitiedepartementet) föreslagit att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om skiljeförfarande,
2. lag om ändring i rättegångsbalken,
3. lag om ändring i utsökningsbalken,
4. lag om ändring i jordabalken,
5. lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385),
6. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
7. lag om ändring i konkurslagen (1987:672),
8. lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning.

Lagförslagen, som har granskats av Lagrådet, har fogats till betänkandet som bilaga 1.

Motion väckt med anledning av propositionen

1998/99:Ju8 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att 21 § i regeringens förslag till lag om skiljeförfarande skall kompletteras med att skiljedom skall meddelas inom ett år om inte synnerliga skäl föreligger eller om parterna enats om längre tid för skiljeförfarandet.

2. att riksdagen beslutar att göra de med införandet av ny lag om skiljeförfarande förenade nödvändiga författningsmässiga följändringarna i 11 kap. bankaktiebolagslagen och i 14 kap. aktiebolagslagen.

Motioner väckta under allmänna motionstiden 1998/99

1998/99:Ju406 av Ingvar Svensson m.fl. (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättande av särskilda handelsrätter i Stockholm, Jönköping, Malmö, Göteborg, Sundsvall och Umeå.

1998/99:Ju910 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättandet av handelsrätter för att handlägga större näringsrättsliga och konkurrensrättsliga mål samt ekobrottmål av större betydelse,

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ny lag om skiljeförfarande som ersätter lagen (1929:145) om skiljemän och lagen (1929:147) om utländska skiljeavtal och skiljedomar. Lagen är tillämplig på skiljeförfaranden som äger rum i Sverige, även om förfarandet har internationell anknytning.

Den föreslagna lagen vilar på samma grundprinciper som gällande rätt och betonar grundsatsen om parternas rätt till självbestämmande. Lagens bestämmelser, som på många punkter är dispositiva, är utformade så att handläggningen av skiljetvister skall kunna ske ändamålsenligt, säkert och snabbt och för att i möjligaste mån förhindra obstruktion under skiljeförfarandet.

Lagen om skiljeförfarande föreslås bli tillämplig på tvister som parterna kan träffa förlikning om. Förbudet mot skiljeavtal i konsumenttvister utvidgas. I lagen föreslås också en uttrycklig regel om att skiljemännen skall få pröva konkurrensrättens civilrättsliga verkningar mellan parterna.

Några formella krav på vilka personer som kan utses till skiljemän, utöver att de skall råda över sig själva och sin egendom, ställs inte upp. De egentliga jävsreglerna föreslås få en utformning som gör bestämmelserna självständiga i förhållande till rättegångsbalkens jävsregler. Själva begreppet jäv utmönstras ur lagen. Förslaget innehåller vidare särskilda regler för prövning av jäv under skiljeförfarandet. Tingsrätten föreslås få en allmän skyldighet att utse skiljeman om parterna har träffat ett avtal om det.

I propositionen föreslås regler för hur en begäran om skiljedom skall gå till och vad den skall innehålla. Parterna föreslås få vidsträckta möjligheter att

ändra och komplettera sin talan inom ramen för skiljeavtalet. Möjligheterna till vad som vid domstol betecknas som genkärsmål regleras. Enligt förslaget skall en part ha rätt till en muntlig förhandling, om han begär det. Parterna skall vidare bestämma platsen för förfarandet och svara för bevisningen. I anslutning till reglerna om bevisupptagning inför tingsrätt föreslås ett förstärkt sekretesskydd för uppgifter som framkommer i sådana sammanhang.

Den legala tidsfristen om sex månader, inom vilken en skiljedom skall meddelas, slopas. Skiljemännen ges möjlighet att rätta, tolka och komplettera en skiljedom.

Den nuvarande uppdelningen mellan fel som, utan att särskild talan behöver föras, innebär att en skiljedom är helt eller delvis ogiltig och sådana fel som innebär att skiljedomens kan upphävas på talan av part behålls i den nya lagen. En skiljedom skall vara ogiltig om den omfattar en fråga som enligt svensk lag inte får avgöras av skiljemän, om den inte uppfyller kraven på skriftlighet och undertecknande eller om den är uppenbart oförenlig med grunderna för rättsordningen i Sverige. De föreslagna klandergrunderna motsvarar i stort klandergrunderna i skiljemannalagen. Det föreslås dock att brister i skiljeavtalets giltighet skall hänföras till klandergrunderna.

Domstol ges möjlighet att vilandeförklara ett mål vid rätten för att ge skiljemännen tillfälle att återuppta förfarandet eller vidta någon annan åtgärd som enligt deras mening undanröjer grunden för ogiltighet eller upphävande. Vidare föreslås en möjlighet för parterna att utesluta eller begränsa tillämpligheten av den svenska lagens grunder för upphävande av en skiljedom, s.k. undantagsavtal. En förutsättning härför är att båda parterna saknar anknytning till Sverige.

I propositionen föreslås nya forum- och instansordningsregler. En talan om ogiltighet eller klander av en skiljedom skall enligt förslaget tas upp av hovrätten inom vars domkrets skiljeförfarandet har ägt rum. Hovrättens avgörande skall inte kunna överklagas. Hovrätten skall dock i fall av prejudikatintresse kunna tillåta att avgörandet överklagas, s.k. ventil.

Reglerna om verkställighet av en svensk skiljedom renodlas. Kronofogdemyndigheten skall inte längre pröva om en skiljedom kan hävas efter klander. Om kronofogdemyndigheten finner anledning att anta att en skiljedom är ogiltig skall myndigheten förelägga sökanden att väcka talan vid domstol om skiljedomens giltighet. Kronofogdemyndigheten skall i dessa fall verkställa skiljedomens enligt de regler som gäller för underrättsdomar som inte vunnit laga kraft.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 april 1999.

Utskottet

Ärendet och dess beredning

Genom beslut den 27 februari 1992 tillsatte regeringen en särskild utredare för att se över skiljemannalagstiftningen, främst lagen (1929:145) om skiljemän. Enligt sina direktiv skulle utredaren även undersöka om förekomsten av skiljeklausuler i vissa avtal – på grund av de kostnader som är förenade med skiljeförfarandet – medför att vissa anspråk inte görs gällande eller att en-

skilda parter inte har ekonomiska möjligheter att göra sina anspråk gällande. Utredaren skulle även överväga om förfaranderegler i allmän domstol kunde ändras så att rättegång i domstol blev ett mera slagkraftigt alternativ till skiljeförfarande när det gäller slitande av förmögenhetsrättsliga tvister på näringslivets område. Utredningen antog namnet Skiljedomsutredningen (dir. 1992:22).

I juni 1994 överlämnade utredningen delbetänkandet Ny lag om skiljeförfarande (SOU 1994:81). I betänkandet framlades förslag till en ny lag om skiljeförfarande. Utredningen överlämnade i augusti 1995 slutbetänkandet Näringslivets tvistlösning (SOU 1995:65). Betänkandena har remissbehandlats.

Till grund för förslagen i den förevarande propositionen ligger förslagen i SOU 1994:81 och vissa förslag från betänkandet SOU 1995:65 samt remissbehandlingen av dessa.

Gällande ordning

Sedan gammalt råder i svensk rätt uppfattningen att staten inte har något självständigt intresse av att alla tvister mellan enskilda prövas av statens domstolar. Statens intresse av domstolsprövning hänför sig i första hand till sådana tvister, i vilka ett offentligt intresse gör sig gällande. Staten medger därför att enskilda parter till prövning av skiljemän hänskjuter sådana frågor som de kan träffa förlikning om.

Flera skäl brukar anföras som förklaring till varför parter kan vilja föredra skiljeförfaranden framför rättegång i domstol. Genom att skiljeförfarandet och skiljedomen inte är offentliga kan motsättningarna mellan parterna mildras, vilket kan vara av betydelse inte minst i affärsförhållanden. Vidare kan parterna genom valet av skiljemän försäkra sig om ett i särskilt grad sakkunnigt bedömande av tvistefrågan. Slutligen, och kanske framför allt, brukar framhållas att skiljeförfarande i regel leder till ett snabbt avgörande av tvisten.

I den processrättsliga doktrinen skiljer man mellan konventionella och legala skiljeförfaranden. Med konventionella skiljeförfaranden avses sådana som grundas på avtal mellan parterna, under det att legala skiljeförfaranden är sådana som i lag är anvisade som tvistlösningsmetod. Ett exempel på legalt skiljeförfarande är bestämmelserna i 14 kap. aktiebolagslagen (1975:1385) om inlösen av minoritetsaktier.

Nu gällande bestämmelser om konventionella skiljeförfaranden återfinns dels i lagen (1929:145) om skiljemän (skiljemannalagen), dels i lagen (1929:147) om utländska skiljeavtal och skiljedomar (LUSK). Skiljemannalagen har dock betydelse även för legala skiljeförfaranden, eftersom bestämmelserna om sådana förfaranden ofta hänvisar till skiljemannalagens regler.

Av motiven till skiljemannalagen framgår att lagstiftningen i främst tre hänseenden tillerkänner ett skiljeavtal rättsverkan. Skiljeavtalet har för det första verkan som processhinder. Om en av parterna i ett skiljeavtal väcker talan om tvisten vid domstol, kan den andra parten invända att tvisten skall avgöras av skiljemän och domstolen skall då avvisa den väckta talan. För det

andra ger lagstiftningen möjlighet för en part att framtvunga fullgörelse av ett skiljeavtal och lagstiftningen söker också motverka obstruktion av skiljeförfarandet. Slutligen har en på giltigt skiljeavtal grundad skiljedom samma rättsverkningar som domstols dom. Den kan verkställas genom de exekutiva myndigheternas försorg och den utgör hinder mot ny rättegång om samma sak.

Av dessa allmänna grundsatser anses följa att staten inte har något direkt ansvar för skiljedoms riktighet, lika litet som staten har något ansvar för klokheten i att frivilligt träffa avtal rörande privaträttsliga förhållanden. Däremot är det, framhålls det i motiven, rimligt och riktigt att staten, för att över huvud taget tillerkänna skiljeavtal och skiljedoms rättsverkan, dels uppställer vissa formella krav, dels söker bereda möjligheter för materiellt riktiga avgöranden (NJA II 1929 s. 5 f).

Skiljemannalagens bestämmelser är tvingande för parter och skiljemän, om inte annat anges. Lagbestämmelserna är indelade i grupper under rubrikerna skiljeavtalet, skiljemännen och huru de utses, förfarandet, skiljedoms ogiltighet och klander av skiljedom, skiljedomskostnaderna samt särskilda bestämmelser.

LUSK innehåller bestämmelser om vad som avses med utländska skiljeavtal och skiljedoms. Vidare reglerar lagen bl.a. under vilka förutsättningar ett på utländskt avtal grundat skiljeförfarande får äga rum här i riket samt förutsättningarna för erkännande och verkställighet av utländsk skiljedom.

Förslaget till lag om skiljeförfarande

I det följande lämnar utskottet en kort sammanfattning av regeringens förslag till lag om skiljeförfarande.

Enligt vad regeringen anför i propositionen bör den nya lagen om skiljeförfarande vila på samma grundprinciper som gällande rätt. Lagstiftningen skall också vara modern och uppfylla kraven på snabbhet, säkerhet och smidighet i förfarandet samtidigt som grundläggande krav på rättssäkerhet skall beaktas.

Som anmärkts ovan, är skiljemannalagen tvingande för parter och skiljemän i de delar inte annat anges. Den nya lagen är inte konstruerad på det sättet. Att det i lagen på åtskilliga ställen görs förbehåll för avvikelser, som parterna kan ha överenskommit, skall alltså inte motsatsvis tolkas så att övriga bestämmelser är tvingande i den meningen att parterna saknar möjlighet att disponera över förfarandet. Hur långt deras dispositionsrätt sträcker sig får bli beroende av flera omständigheter, såsom bestämmelsens art, avvikelsernas innebörd och den tidpunkt vid vilken avvikelserna tillkommit.

Den nya lagen ersätter såväl skiljemannalagen som LUSK och omfattar alltså både nationella och internationella skiljeförfaranden.

Grundregeln att parterna kan träffa skiljeavtal beträffande sådana tvister som de kan ingå förlikning om upprätthålls i den nya lagen. När det gäller förhållanden mellan näringsidkare och konsument blir dock huvudregeln att ett skiljeavtal inte får göras gällande, om det ingåtts innan tvisten uppkom.

I lagen fastslås att skiljemännen får pröva konkurrensrättens civilrättsliga verkningar mellan parterna. Vidare klargörs att skiljemännen får pröva en

tvist som avser förekomsten av en viss omständighet. Skiljemännen tilläggs vidare rätt att med parternas tillåtelse komplettera avtal utöver vad som följer av tolkning av avtal.

Att skiljeavtalet har verkan som dispositivt rättegångshinder lagfästs. En invändning om att en tvist omfattas av ett skiljeavtal skall beaktas även om den part som framställt invändningen låtit en fråga som omfattas av skiljeavtalet prövas av kronofogdemyndigheten i mål om betalningsföreläggande eller handräckning. I lagen föreskrivs vidare att en part förlorar sin rätt att åberopa skiljeavtalet som rättegångshinder bl.a. om han har bestritt en begäran om skiljedom eller låtit bli att i rätt tid utse skiljeman.

När det gäller kvarstad och andra verkställbara säkerhetsåtgärder i anledning av ett skiljeförfarande, skall sådana beslut liksom enligt gällande rätt endast kunna fattas av domstol. Om parterna inte överenskommit annat, får dock skiljemännen på begäran av en part bestämma att motparten skall vidta viss åtgärd för att säkerställa det anspråk som prövas av skiljemännen.

Uppkommer tvist om skiljemännens behörighet att pröva tvisten, får de själva avgöra denna fråga. Det hindrar inte en domstol från att på begäran av part pröva frågan. Även om skiljemännen i ett beslut under förfarandet funnit att de är behöriga att pröva tvisten, är deras beslut inte bindande. Avgörandet kan angripas av part genom att denne väcker klandertalan vid domstol om inte rätten härtill har prekluderats.

Skall giltigheten av ett skiljeavtal som utgör en del av ett annat avtal bedömas vid prövningen av skiljemännens behörighet, skall skiljeavtalet anses som ett särskilt avtal. Härigenom kan skiljemännen pröva avtalets materiella delar utan att riskera att rycka undan grunden för sin egen behörighet.

När det gäller kraven på skiljemäns behörighet, föreskriver den nya lagen att var och en som råder över sig själv och sin egendom skall kunna vara skiljeman. En skiljeman skall vara opartisk. Skiljemannen skall på yrkande av part skiljas från sitt uppdrag, om det finns omständigheter som kan rubba förtroendet för hans opartiskhet. Sådana omständigheter skall i vissa fall alltid anses föreligga, t. ex. då skiljemannen själv eller någon honom närstående är part eller annars kan vänta beaktansvärd skada eller nytta av tvistens utgång.

Ett yrkande om att en skiljeman skall skiljas från uppdraget på grund av jäv prövas av skiljemännen, om inte parterna bestämt något annat. Bifalls ett sådant yrkande, får beslutet inte angripas. Ogillas eller avvisas yrkandet, får part hos tingsrätten ansöka om att skiljemannen skall skiljas från sitt uppdrag. En sådan ansökan hindrar inte skiljemännen från att fortsätta förfarandet. Tingsrättens avgörande får inte överklagas.

I fråga om antalet skiljemän står det parterna fritt att bestämma. Har de inte överenskommit annat, skall antalet skiljemän vara tre. Vardera parten skall utse en skiljeman. Dessa utser den tredje skiljemannen. Underlåter en part att utse skiljeman, skall domstol på motpartens begäran utse skiljeman.

Kan en skiljeman inte fullgöra sitt uppdrag på grund av omständigheter som uppkommit efter valet av honom, skall en ny skiljeman utses på samma sätt som den ursprunglige. Är en skiljeman av annan anledning förhindrad att fullgöra sitt uppdrag, skall tingsrätten på ansökan av part utse en ersättare.

Har en skiljeman försenat förfarandet, skall tingsrätten på ansökan av part skilja honom från uppdraget och utse en ny skiljeman.

Skiljemännens uppdrag skall normalt anses slutfört när de meddelat slutlig skiljedom.

Vad gäller skiljeförfarandets inledande sker detta, liksom enligt gällande rätt, när en part tar emot en begäran om skiljedom. Parterna kan dock bestämma annat. En begäran om skiljedom skall vara skriftlig och innehålla en uttrycklig och villkorslös begäran om skiljedom, uppgift om tvistefrågan samt om den påkallande partens val av skiljeman.

Den påkallande parten skall inom den tid som skiljemännen bestämmer ange sina yrkanden och grunderna härför. Motparten skall på motsvarande sätt ange sin inställning och de omständigheter som åberopas till stöd för denna. Genom den nya lagen införs också, som en betydelsefull nyhet, regler om genkärsmål, kvittning och ändring av talan i skiljeförfarande. Reglerna är i huvudsak utformade som motsvarande bestämmelser i rättegångsbalken.

Skiljemännen skall handlägga tvisten opartiskt, ändamålsenligt och snabbt. De skall i sin handläggning iaktta vad parterna bestämt, om det inte finns något hinder mot det. En part skall beredas tillfälle att i behövlig omfattning utföra sin talan samt att ta del av alla handlingar och allt övrigt material som gäller själva tvisten och som tillförts skiljenämnden.

Som allmän regel gäller att parterna skall svara för bevisningen. Skiljemännen skall dock kunna utse sakkunnig, om inte båda parterna motsätter sig detta. Skiljemännen skall kunna avvisa erbjuden bevisning, om den uppenbart saknar betydelse eller åberopats för sent.

Enligt den nya lagen får skiljemännen inte ta upp ed eller sanningsförsäkran eller förelägga vite eller annars använda tvångsmedel för att skaffa in begärd bevisning. De skall däremot kunna lämna tillstånd till en ansökan om en sådan åtgärd inför tingsrätten. Härvid skall rättegångsbalkens regler om bevisupptagning utom huvudförhandling tillämpas beträffande förhör. Vid bevisupptagningen skall skiljemännen beredas tillfälle att ställa frågor.

I lagen definieras begreppen skiljedom och beslut. Varje avgörande av tvistefrågan – helt eller delvis – betecknas skiljedom. Även andra avgöranden som avslutar förfarandet – således motsvarigheter till domstols beslut om avvisande eller avskrivning – skall kallas skiljedom. Övriga avgöranden under skiljeförfarandet bör betecknas som beslut.

Om en part återkallar ett yrkande, skall skiljemännen avskriva tvisten i denna del om inte motparten begär att skiljemännen skall pröva yrkandet. Motparten tillerkänns alltså en oavvislig rätt att få yrkandet prövat.

I den nya lagen föreskrivs att en del av tvisten eller en viss fråga av betydelse för tvistens bedömning får avgöras genom särskild skiljedom, såvida inte båda parterna motsätter sig det. En fordran som åberopas till kvittning skall dock prövas i samma skiljedom som huvudfordringen. Vidare gäller att om en part helt eller delvis medgivit ett yrkande får särskild skiljedom meddelas över vad som medgivits. Genom dessa bestämmelser får således skiljemännen möjlighet att meddela såväl deldom som mellandom i skiljeförfarande.

Till skillnad från gällande lag föreskriver den nya lagen inte någon särskild tidsfrist inom vilken skiljedom skall meddelas.

I den nya lagen införs dispositiva omröstningsregler för skiljemännen i syfte att säkerställa att tvisten alltid avgörs. Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst. Underlåter en skiljeman utan giltigt skäl att delta i skiljenämndens prövning av en fråga, kan frågan ändå avgöras av de övriga skiljemännen.

Den nya lagen upptar bestämmelser om skiljedoms form. Skiljemännen ges vidare rätt att under närmare angivna förutsättningar rätta eller komplettera en skiljedom. Även tolkning av domslutet kan ifrågakomma.

På motsvarande sätt som gällande lag skiljer den nya lagen mellan sådana brister i en skiljedom som innebär att denna utan vidare är ogiltig, och sådana brister som inom viss tid måste angripas vid domstol för att skiljedomen inte skall bli gällande. Vad gäller skiljedoms ogiltighet märks först det fall att domen innefattar prövning av en fråga som enligt svensk lag inte får prövas av skiljemän (t.ex. därför att tvisten inte är dispositiv). Vidare kan en skiljedom vara ogiltig om den eller dess tillkomst är uppenbart oförenlig med grunderna för rättsordningen i Sverige. Slutligen kan skiljedomen vara ogiltig därför att den inte uppfyller lagens krav på skriftlig form och undertecknande.

När det gäller vissa andra brister i en skiljedom, medför dessa att skiljedomen helt eller delvis skall upphävas på talan av part. Sådan s.k. klander-talan kan föras i följande fall

1. om skiljedomen inte omfattas av ett giltigt skiljeavtal mellan parterna,
2. om skiljemännen inte har meddelat dom inom den tid som parterna bestämt eller om de annars har överskridit sitt uppdrag,
3. om skiljeförfarandet på grund av lagens bestämmelser inte bort äga rum i Sverige,
4. om en skiljeman har utsetts i strid med parternas överenskommelse eller denna lag,
5. om en skiljeman på grund av vissa i lagen angivna omständigheter varit obehörig, eller
6. om det annars, utan partens vållande, i handläggningen har förekommit något fel som sannolikt har inverkat på utgången.

En part har dock inte rätt att åberopa en omständighet som han genom att delta i förfarandet utan invändning eller på annat sätt får anses ha avstått från att göra gällande. Talan skall väckas inom tre månader från den dag då parten fick del av skiljedomen eller, om rättelse, komplettering eller tolkning har ägt rum, inom tre månader från den dag då parten fick del av skiljedomen i dess slutliga lydelse. När fristen för talans väckande gått ut får parten inte åberopa en ny klandergrund till stöd för sin talan.

Har talan om ogiltighet eller upphävande av skiljedom anhängiggjorts, får en domstol under vissa närmare angivna förutsättningar skjuta upp handläggningen av målet för att ge skiljemännen tillfälle att återuppta skiljeförfarandet eller vidta någon annan åtgärd som enligt skiljemännens mening undanröjer grunden för ogiltighet eller upphävande. Härför krävs dock antingen att domstolen funnit att talan i målet skall bifallas och att ena parten har begärt uppskov eller att båda parter har begärt uppskov. Meddelar skiljemännen en ny skiljedom, får en part inom den tid som domstolen bestämmer utan

stämningsansökan klandra skiljedomen i den mån det föranleds av det återupptagna förfarandet eller av en ändring av den första skiljedomen.

Även en skiljedom, som innebär att skiljemännen avslutat förfarandet utan att pröva de frågor som lämnats till avgörande av dem, får helt eller delvis ändras på talan av part.

I den nya lagen ges vidare utförliga bestämmelser om parternas skyldighet att utge ersättning till skiljemännen, om hur denna ersättning skall fördelas mellan parterna samt om talan vid domstol i fråga om ersättningen.

När det gäller talan om ogiltighet, upphävande eller ändring av en skiljedom innebär den nya regleringen en betydelsefull nyhet i förhållande till gällande lag. Talan av ifrågavarande slag skall nämligen tas upp av den hovrätt inom vars domkrets skiljeförfarandet har ägt rum. Är platsen för skiljeförfarandet inte angiven, får talan väckas i Svea hovrätt. Hovrättens avgörande får inte överklagas. Hovrätten får dock tillåta att avgörandet överklagas, om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att talan prövas av Högsta domstolen.

Talan i fråga om ersättningen åt skiljemännen skall dock föras vid tingsrätt. Detsamma gäller ansökningar om att skiljeman skall utses eller skiljas från sitt uppdrag samt ansökningar om bevisupptagning. Beslut, varigenom tingsrätten utsett skiljeman eller skilt en skiljeman från hans uppdrag, får inte överklagas.

Lagen om skiljeförfarande tillämpas på skiljeförfaranden, som äger rum i Sverige, även om tvisten har internationell anknytning. Ett skiljeförfarande enligt den nya lagen får inledas i Sverige om skiljeavtalet innebär att skiljeförfarandet skall äga rum här eller skiljemännen eller ett skiljedomsinstitut har bestämt att förfarandet skall äga rum i Sverige eller motparten annars har samtyckt till det. Ett skiljeförfarande får också inledas i Sverige mot en person som har hemvist här eller annars skulle kunna sökas i tvisten vid svensk domstol, om inte skiljeavtalet innebär att förfarandet skall äga rum utomlands. I andra fall får skiljeförfaranden enligt den nya lagen inte inledas i Sverige.

För internationella förhållanden ger den nya lagen vidare bestämmelser om bl.a. lagval avseende själva skiljeavtalet och bevisupptagning. Slutligen meddelas bestämmelser om under vilka förutsättningar utländska skiljedomar får erkännas och verkställas här i riket.

Överväganden

Allmänt

Skiljeförfarande är sedan lång tid en betydelsefull form för lösning av framför allt större kommersiella tvister. För Sveriges del gäller detta inte bara tvister inom riket; Sverige intar också en framskjuten plats bland de länder dit parter förlägger kommersiella tvister med internationell anknytning. Det är därför angeläget att lagregleringen i fråga om skiljeförfarande är ändamålsenligt utformad. Skiljemannalagen, som nu varit i kraft i nära sjuttio år, har efter hand kommit att i olika avseenden framstå som föråldrad. Det är

därför ägnat att inge tillfredsställelse att en modern lagstiftning om skiljeförfarande nu läggs fram för riksdagen.

Lagförslaget upprätthåller den grundläggande principen om partsautonomi, dvs. parternas frihet att i stor utsträckning bestämma förfarandets utformning. Genom att den av Förenta nationernas handelsrättskommission, UNCITRAL, utformade modellagen fått tjäna till ledning vid utarbetandet av åtskilliga bestämmelser torde också lagens användning i internationella sammanhang underlättas.

Lagförslaget innebär en mera uttömmande reglering av skiljeförfarandet än som är fallet i skiljemannalagen. Flera betydelsefulla frågor blir lösta genom den nya lagen. Utskottet vill här som exempel peka på regleringen i fråga om parts rätt att få motparts återkallade yrkanden prövade och om jäv under förfarandet samt bestämmelserna om genkärsmål och mellandom. Att talan om ogiltighet eller upphävande av skiljedom skall föras direkt i hovrätt torde bidra till en snabbare handläggning av sådana tvister. Utskottet vill instämma i Lagrådets bedömning att den föreslagna lagen bör kunna utgöra en god grund för ett skiljedomsväsende som även kan tillvinna sig internationella parter förtroende.

Utskottet tillstyrker alltså i princip regeringens förslag. Till ett par detaljfrågor återkommer utskottet nedan.

Motionerna

Tidsfrist för meddelande av skiljedom

I motion Ju8 (m) yrkas att i 21 § i förslaget till lag om skiljeförfarande skall tas in en föreskrift av innebörd att skiljedom skall meddelas inom ett år från förfarandets inledande, om inte synnerliga skäl föreligger eller parterna enas om en längre tidsfrist. Motionären menar att risken för att skiljeförfaranden drar ut på tiden ökar med den nya regleringen.

Enligt 18 § skiljemannalagen kan parterna bestämma en viss tid, inom vilken en skiljedom skall meddelas. Har parterna inte avtalat någon tid, skall skiljedom som huvudregel meddelas inom sex månader från det att skiljeförfarande påkallades. Om någon skiljedom inte meddelas inom gällande tidsfrist, förfaller skiljeavtalet såvida inte parterna kommer överens om att förlänga tiden. Tingsrätten kan på ansökan av part förlänga den legala tidsfristen med som regel sex månader. Endast om synnerlig anledning föreligger får tingsrätten bestämma längre tid. Reglerna om vad som skall gälla om parterna inte avtalat någon tid för skiljedomens meddelande gäller dock inte om någon av dem har hemvist utom riket.

I förslaget finns ingen bestämmelse om tidsfrist för meddelande av skiljedom. I 21 § förslaget föreskrivs i stället att skiljemännen skall handlägga tvisten opartiskt, ändamålsenligt och snabbt.

Såvitt gäller motiven för den föreslagna regleringen anförs i huvudsak följande i propositionen. Det kan ifrågasättas om en i lag bestämd tidsfrist för meddelande av skiljedom har så stor betydelse som den i vissa fall tillmäts. Praxis när det gäller att förlänga fristen torde nämligen vara generös. Vidare framstår det som en trubbig reglering att ha samma frist oberoende av tvis-

tens omfattning och karaktär. Det är ganska givet att en realistisk frist måste bestämmas med utgångspunkt i den aktuella tvisten. Fristen kunde visserligen, vilket också framförts under remissomgången, ha betydelse för att motverka långsamhet från parter och skiljemän samt obstruktion från framför allt partsutsedda skiljemän. Denna betydelse borde emellertid i så fall vara minst lika stor i internationella tvister. Dessa tvister är sedan ganska många år undantagna från fristregeln i skiljemannalagen. Detta har emellertid veterligen inte lett till några problem i form av utdragna förfaranden, trots att de internationella tvisterna torde vara mer svårbemästrade än de inhemska. Det finns, enligt regeringens mening, inte anledning att tro att något annat skulle inträffa, om den lagstipulerade tiden avskaffades även för inhemska skiljeförfaranden. För övrigt står det parterna fritt att komma överens om en tidsfrist, om de anser att en sådan skulle vara till nytta. Oberoende av en tidsfrist har skiljemännen genom s.k. stupstocks förelägganden instrument som kan användas mot en trilsande eller försumlig part.

Regeringen framhåller vidare att en tidsfrist kan få rent negativa verkningar. En frist sätter ett extra vapen i händerna på en svarandepart som genom att dra ut på förfarandet tills slutdagen är nära kan hota att ointetgöra skiljeförfarandet. Vidare skulle en obligatorisk frist bli en komplikationsfaktor i lagregleringen. Eftersom lagförslaget innebär generösa möjligheter att efter en begäran om skiljedom få till stånd prövning av nya yrkanden inom ramen för samma förfarande, synes en ordning där man beräknar skilda frister för olika yrkanden mindre lämplig.

Regeringen understryker samtidigt att, om fristregeln tas bort, kommer en parts bundenhet vid skiljeavtalet inte att upphöra även om förfarandet drar ut på tiden. Däremot får en part enligt förslaget rätt att få en skiljeman utbytt, om denne försenar förfarandet. En part får vidare rätt att begära skiljedom även om motparten återkallar sin talan. Genom att använda sig av den föreslagna regleringen kommer alltså varje part att kunna framtvunga en skiljedom. Regeringen anser mot bakgrund av det anförda att den nya lagen om skiljeförfarande inte bör innehålla någon dispositiv regel om tidsfrist för skiljedoms meddelande.

Vidare har regeringen övervägt om en part bör ha möjlighet att vända sig till domstol för att domstolen skall kunna bestämma en tidsfrist för skiljedoms meddelande. En sådan ordning skulle emellertid kunna medföra att förfarandet drog ut på tiden, eftersom domstolen inte skulle kunna fatta beslut utan att ha gjort en noggrann prövning av tvisten. Någon möjlighet av nu angivet slag bör alltså, enligt regeringens mening, inte införas (prop. s. 125 f).

Utskottet anser för sin del att de av regeringen angivna skälen mot en i lag angiven tidsfrist är övertygande. Skiljemännen är enligt förslagets 21 § skyldiga att avgöra skiljetvisten snabbt. Av 23 och 25 §§ i förslaget följer att skiljemännen kan underlåta att pröva av part framställda yrkanden eller åberopa bevisning bl.a. om det är olämpligt med hänsyn till den tidpunkt då processhandlingen företas. Om en part utan giltigt skäl uteblir från en förhandling eller underlåter att i något annat hänseende iaktta ett föreläggande av skiljemännen, kan dessa, enligt 24 § tredje stycket förslaget, ändå fortsätta handläggningen och avgöra tvisten på befintligt material. Enligt utskottets mening ger de nu nämnda reglerna skiljemännen goda möjligheter att för-

hindra att en part genom obstruktion föranleder att skiljeförfarandet drar ut på tiden. Till ett snabbt avgörande av skiljeförfarande bidrar också, som regeringen framhållit, 17 § förslaget om parts rätt att få en försumlig skiljeman utbytt liksom bestämmelsen i 28 § om parts rätt till dom vid motparts återkallelse av sin talan. Sammanfattningsvis anser utskottet att de regler i förslaget som syftar till ett snabbt avgörande av skiljetvister är tillräckliga. Utskottet avstyrker motion Ju8 i nu behandlad del.

Konsekvensändring i aktiebolagslagen

I motion Ju8 (m) begärs att riksdagen skall göra sådana följdändringar i 14 kap. aktiebolagslagen (1975:1385) och 11 kap. bankaktiebolagslagen (1987:618) som föranleds av förslaget till lag om skiljeförfarande. Motionären framhåller att bl.a. 14 kap. 31 § aktiebolagslagen innehåller en föreskrift att bestämmelsen i 18 § andra stycket skiljemannalagen om legal tidsfrist för skiljedomens meddelande inte skall gälla i mål om inlösen av minoritetsaktier. Denna hänvisning blir, enligt motionären, missvisande när lagen om skiljeförfarande införs.

Utskottet vill först anmärka att bankaktiebolagslagen upphörde att gälla den 1 januari 1999 (prop. 1998/99:166, bet. 1998/99:LU4, rskr. 1998/99:23, SFS 1998:1500). När det gäller skiljeförfaranden, avseende inlösen av minoritetsaktier, gäller enligt 14 kap. 31 aktiebolagslagen att skiljemannalagen skall tillämpas i fråga om skiljemännen och förfarandet inför dem, i den mån inte annat föreskrivs i 14 kap. aktiebolagslagen. En sådan avvikande föreskrift har alltså meddelats i fråga om tiden för skiljedomens meddelande.

Av punkt 5 i förslagets övergångsbestämmelser följer att hänvisningen i 14 kap. 31 § till skiljemannalagen skall avse lagen om skiljeförfarande när denna trätt i kraft. Regeringen framhåller i propositionen att bl.a. undantaget från fristregeln i 14 kap. 31 § aktiebolagslagen blir överflödigt när lagen om skiljeförfarande trätt i kraft. Regeringen föreslår dock inte någon konsekvensändring i förevarande lagstiftningsärende (prop. s. 209).

Det kan nämnas att Aktiebolagskommittén i sitt delbetänkande Aktiebolagets kapital (1997:22) föreslagit nya regler om inlösen av minoritetsaktier. Betänkandet har remissbehandlats och bereds i Justitiedepartementet.

Utskottet delar motionärens uppfattning att den ifrågavarande hänvisningen i aktiebolagslagen kommer att bli missvisande och bör tas bort. Utskottet tillstyrker motion Ju8 i denna del.

Utskottet har noterat att motsvarande hänvisning till 18 § andra stycket skiljemannalagen även återfinns i 15 kap. 8 § försäkringsrörelselagen (1982:713), 7 kap. 9 § sparbankslagen (1987:619), 12 kap. 9 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar samt 10 kap. 9 § lagen (1995:1570) om medlemsbanker. Utskottet föreslår att hänvisningen tas bort även i dessa paragrafer.

Handelsrätter

I motionerna Ju406 och Ju910, båda (kd), begärs att regeringen skall utreda frågan om inrättandet av sex nya domstolar, s.k. handelsrätter. Enligt motionärerna bör dessa domstolar handlägga bl.a. större näringsrättsliga och

konkurrensrättsliga mål samt mål om ekonomisk brottslighet av större betydelse. Genom specialiseringen på vissa måltyper skulle de föreslagna domstolarna kunna upprätthålla en hög kompetens på dessa områden samt kunna erbjuda ett konkurrenskraftigt alternativ till skiljeförfarande.

Frågan om att föra över bl.a. en del av de tvister som i dag avgörs av skiljenämnd till de allmänna domstolarna behandlas inte i den nu förevarande propositionen. Spörsmålet har dock behandlats av Skiljedomsutredningen i dess slutbetänkande. I betänkandet framhöll utredningen att en av dess huvuduppgifter varit att öka de allmänna domstolarnas konkurrenskraft såvitt avsåg näringslivets tvister. Utredningen – som underströk att dess direktiv inte gav utrymme för att föreslå inrättandet av handelsdomstolar – föreslog vissa åtgärder för att stärka domstolarnas kompetens att avgöra näringslivstvister. Enligt utredningen borde särskilda avdelningar för sådana tvister inrättas vid tingsrätterna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping, Sundsvall och Umeå. Vid dessa avdelningar borde finnas åtminstone två på avdelningen särskilt utsedda domare. Utredningens förslag innebar dock ingen begränsning i andra tingsrätters behörighet att handlägga näringslivstvister. Även i hovrätterna borde en viss specialisering ske så att mål om näringslivstvister alltid handledes av hovrättsråd som var vice ordförande. Härutöver föreslog utredningen i denna del vissa nya bestämmelser i syfte att åstadkomma ett snabbare förfarande i domstolarna. Utredningen föreslog också utbildningsinsatser i syfte att öka domarnas förtrogenhet med näringslivstvister.

Skiljedomsutredningens slutbetänkande har remissbehandlats och bereds för närvarande i Justitiedepartementet.

Utskottet behandlade liknande motionsyrkanden i betänkande 1997/98: JuU24. Efter att ha redogjort för tidigare lagstiftningsåtgärder, gällande rätt och vissa utländska förhållanden anförde utskottet inledningsvis att en viss försiktighet borde iaktas i fråga om att inrätta nya specialdomstolar.

Vad härefter gällde frågan huruvida handläggningen av stora mål om ekonomisk brottslighet motiverade inrättandet av särskilda domstolar, ansåg utskottet att de erfarenheter som gjordes under 1980-talet av att koncentrera sådana mål till vissa tingsrätter med styrka talade emot den av motionärerna förordade ordningen. Den nuvarande regleringen, som gjorde det möjligt för varje tingsrätt att vid behov handlägga brottmål med särskilda ledamöter, var enligt utskottets mening bättre ägnad att åstadkomma en effektiv bekämpning av den ekonomiska brottsligheten. Härtill kom att åtgärder i syfte att åstadkomma en snabbare handläggning av mål om ekonomisk brottslighet kunde förväntas bli presenterade inom kort.

Såvitt gällde frågan om huruvida flera näringslivstvister borde handläggas av allmän domstol, framhöll utskottet att åtgärder för att föra över tvister från skiljenämnd till allmän domstol övervägts under större delen av 1900-talet. Att det med hänsyn till prejudikatbildningen på förmögenhetsrättens område vore önskvärt att en sådan överföring kom till stånd var, enligt utskottets mening, tydligt. Att realisera detta önskemål var emellertid, som erfarenheten visat, inte lätt och vilka åtgärder som kunde erfordras måste noga övervägas. Utskottet utgick från att detta skedde i samband med beredningen av

Skiljedomsutredningens slutbetänkande och ansåg att denna beredning inte borde föregripas. Motionsyrkandena avstyrktes (1997/98:JuU24 s. 9 f).

Domstolsverket och Riksåklagaren överlämnade i april 1998 till regeringen en rapport med förslag till åtgärder för snabbare handläggning av stora ekobrottsmål. Rapporten bereds för närvarande i Justitiedepartementet.

Utskottet står fast vid sina uttalanden i betänkande 1997/98:JuU24. Några åtgärder av riksdagen synes inte påkallade så länge beredningen av Skiljedomsutredningens slutbetänkande och den av Domstolsverket och Riksåklagaren avgivna rapporten ännu pågår. Utskottet avstyrker såväl motion Ju406 som motion Ju910 i nu behandlad del.

Övrigt

Utskottet har ovan förordat vissa konsekvensändringar i associationsrättslig lagstiftning med anledning av den nya lagen om skiljeförfarande. När det gäller övriga författningar som hänvisar till skiljemannalagen, har utskottet vid en översiktlig genomgång funnit att bestämmelsen i punkt 5 i de föreslagna övergångsbestämmelserna till lagen om skiljeförfarande får anses tillräcklig för att undvika problem för rättstillämpningen. Att regeringen nu inte lägger fram något fullständigt förslag till följdändringar med anledning av införandet av lagen om skiljeförfarande får därför godtas.

I övrigt har utskottet ingenting att anföra med anledning av propositionen eller motionerna.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *tidsfrist för meddelande av skiljedom*
att riksdagen med avslag på motion 1998/99:Ju8 yrkande 1 antar regeringens förslag till lag om skiljeförfarande såvitt avser 21 §,
2. beträffande *konsekvensändring i aktiebolagslagen*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ju8 yrkande 2 beslutar att 14 kap. 31 § aktiebolagslagen (1975:1385) skall ges den lydelse utskottet föreslår i bilaga 2,
3. beträffande *övriga konsekvensändringar*
att riksdagen beslutar att
 - a) 15 kap. 8 § försäkringsrörelselagen (1982:713),
 - b) 7 kap. 9 § sparbankslagen (1987:619),
 - c) 12 kap. 9 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar,
 - d) 10 kap. 9 § lagen (1995:1570) om medlemsbanker
 skall ges den lydelse utskottet föreslår i bilaga 2,
4. beträffande *handelsrätter*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju406 och 1998/99:Ju910 yrkande 14,
res. (kd)
5. beträffande *lagförslagen i övrigt*
att riksdagen antar regeringens förslag till

- a) lag om skiljeförfarande i den mån det inte omfattas av utskottets hemställan ovan,
- b) lag om ändring i rättegångsbalken.
- c) lag om ändring i utskökningsbalken,
- d) lag om ändring i jordabalken,
- e) lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385),
- f) lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
- g) lag om ändring i konkurslagen (1987:672),
- h) lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning.

Stockholm den 18 februari 1999

På justitieutskottets vägnar

Gun Hellsvik

I beslutet har deltagit: Gun Hellsvik (m), Ingvar Johnsson (s), Märta Johansson (s), Margareta Sandgren (s), Alice Åström (v), Ingemar Vänerlöv (kd), Anders G Högmark (m), Ann-Marie Fagerström (s), Maud Ekendahl (m), Helena Frisk (s), Morgan Johansson (s), Yvonne Oscarsson (v), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c) och Siw Persson (fp).

Reservation

Handelsrätter (mom. 4)

Ingemar Vänerlöv (kd) och Ragnwi Marcelind (kd) anför:

Enligt vår mening bör det övervägas om de allmänna domstolarna bör kompletteras med särskilda handelsrätter efter danskt mönster. Dessa handelsrätter skulle finnas i Stockholm, Göteborg, Malmö, Jönköping, Sundsvall och Umeå och handlägga större näringsrättsliga och konkurrensrättsliga mål samt mål om ekobrott av större betydelse. Genom att inrätta specialiserade handelsdomstolar skulle man också motverka den utarmning av domstolarnas civilrättsliga kompetens som följer av att näringslivstvister ofta avgörs genom skiljeförfarande. Regeringen bör få i uppdrag att tillsätta en utredning med den inriktning vi nu förordat.

Vad vi nu med anledning av motionerna Ju406 och Ju910 anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 4 bort ha följande lydelse:

- 4. beträffande *handelsrätter*
att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ju406 och 1998/99:Ju910 yrkande 14 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservationen.

1. Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385)

Härigenom föreskrivs att 14 kap. 31 § aktiebolagslagen (1975:1385) skall ha följande lydelse.

Gällande lydelse

Utskottets förslag

14 kap.31 §¹

Äger moderbolag självt eller tillsammans med dotterföretag mer än nio tiondelar av aktierna med mer än nio tiondelar av röstetalet för samtliga aktier i dotterbolag, har moderbolaget rätt att av de övriga aktieägarna i sistnämnda bolag lösa in återstående aktier. Den vars aktier kan lösas in har rätt att få sina aktier inlösta av moderbolaget.

En tvist om huruvida rätt eller skyldighet till inlösen föreligger eller om lösenbeloppet prövas av tre skiljemän. Om inte något annat följer av bestämmelserna i detta kapitel, gäller i fråga om skiljemännen och förfarandet inför dem i tillämpliga delar vad som är föreskrivet i *lagen (1929:145) om skiljemän. Bestämmelserna i 18 § andra stycket nämnda lag om tid inom vilken skiljedomen skall meddelas gäller dock inte.* Kostnaderna för skiljemannaförfarandet skall bäras av moderbolaget, om inte skiljemännen på särskilda skäl ålägger någon annan aktieägare att helt eller delvis svara för dessa kostnader. Part som är missnöjd med skiljedomen har rätt att väcka talan vid domstol inom sextio dagar från det han fick del av skiljedomen i huvudskrift eller bestyrkt avskrift. Rätt domstol är tingsrätten i den ort där dotterbolagets styrelse har sitt säte.

En tvist om huruvida rätt eller skyldighet till inlösen föreligger eller om lösenbeloppet prövas av tre skiljemän. Om inte något annat följer av bestämmelserna i detta kapitel, gäller i fråga om skiljemännen och förfarandet inför dem i tillämpliga delar vad som är föreskrivet i *lagen (1999:000) om skiljeförfarande.* Kostnaderna för skiljemannaförfarandet skall bäras av moderbolaget, om inte skiljemännen på särskilda skäl ålägger någon annan aktieägare att helt eller delvis svara för dessa kostnader. Part som är missnöjd med skiljedomen har rätt att väcka talan vid domstol inom sextio dagar från det han fick del av skiljedomen i huvudskrift eller bestyrkt avskrift. Rätt domstol är tingsrätten i den ort där dotterbolagets styrelse har sitt säte.

Har moderbolaget förvärvat större delen av sina aktier i dotterbolaget på grund av inbjudan till en vidare krets att till moderbolaget överlåta sådana aktier mot visst vederlag, skall lösenbeloppet motsvara vederlaget, om ej särskilda skäl föranleder annat.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1999.

¹ Senaste lydelse 1984:342.

Härigenom föreskrivs att 15 kap. 8 § försäkringsrörelselagen (1982:713) skall ha följande lydelse.

Gällande lydelse

Utskottets förslag

15 kap.
8 §²

Äger ett moderbolag självt eller tillsammans med ett dotterföretag mer än nio tiondelar av aktierna med mer än nio tiondelar av röstetalet för samtliga aktier i ett dotterbolag, har moderbolaget rätt att av de övriga aktieägarna i det sistnämnda bolaget lösa in de återstående aktierna. Den som har aktier som kan lösas in har också rätt att få dessa inlösta av moderbolaget.

En tvist om huruvida rätt eller skyldighet till inlösen föreligger eller om lösenbeloppet skall prövas av tre skiljemän. Om inte något annat följer av bestämmelserna i detta kapitel, gäller i fråga om skiljemännen och förfarandet inför dem i tillämpliga delar vad som är föreskrivet i *lagen (1929:145) om skiljemän. Bestämmelserna i 18 § andra stycket nämnda lag om den tid inom vilken skiljedomen skall meddelas gäller dock inte.* Kostnaderna för skiljemannaförfarandet skall bäras av moderbolaget, om inte skiljemännen på särskilda skäl ålägger någon annan aktieägare att helt eller delvis svara för dessa kostnader. Part som är missnöjd med skiljedomen har rätt att väcka talan vid domstol inom sextio dagar från det han fick del av skiljedomen i huvudskrift eller bestyrkt avskrift. Rätt domstol är tingsrätten i den ort där dotterbolagets styrelse har sitt säte.

En tvist om huruvida rätt eller skyldighet till inlösen föreligger eller om lösenbeloppet skall prövas av tre skiljemän. Om inte något annat följer av bestämmelserna i detta kapitel, gäller i fråga om skiljemännen och förfarandet inför dem i tillämpliga delar vad som är föreskrivet i *lagen (1999:000) om skiljeförfarande.* Kostnaderna för skiljemannaförfarandet skall bäras av moderbolaget, om inte skiljemännen på särskilda skäl ålägger någon annan aktieägare att helt eller delvis svara för dessa kostnader. Part som är missnöjd med skiljedomen har rätt att väcka talan vid domstol inom sextio dagar från det han fick del av skiljedomen i huvudskrift eller bestyrkt avskrift. Rätt domstol är tingsrätten i den ort där dotterbolagets styrelse har sitt säte.

Har moderbolaget förvärvat större delen av sina aktier i dotterbolaget på grund av att en vidare krets inbjudits att till moderbolaget överlåta sådana aktier mot en viss ersättning, skall lösenbeloppet motsvara ersättningen, om det inte finns särskilda skäl för något annat.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1999.

² Senaste lydelse 1984:343.

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 9 § sparbankslagen (1987:619)³ skall ha följande lydelse.

Gällande lydelse

Utskottets förslag

7 kap.

9 §

Om en sparbank själv eller tillsammans med ett eller flera dotterföretag äger mer än nio tiondelar av aktierna med mer än nio tiondelar av röstetalet för samtliga aktier i ett dotterbolag, har sparbanken rätt att av de övriga aktieägarna i dotterbolaget lösa in de återstående aktierna. Den som har aktier som kan lösas in har också rätt att få dessa inlösta av sparbanken.

En tvist huruvida rätt eller skyldighet till inlösen föreligger eller om lösenbeloppet prövas av tre skiljemän. Om inte annat följer av bestämmelserna i detta kapitel, gäller i fråga om skiljemännen och förfarandet inför dem i tillämpliga delar vad som är föreskrivet i *lagen (1929:145) om skiljemän. Bestämmelserna i 18 § andra stycket nämnda lag om den tid inom vilken skiljedomen skall meddelas gäller dock inte.* Kostnaderna för skiljemannaförfarandet skall bäras av sparbanken, om inte skiljemännen av särskilda skäl ålägger en annan aktieägare att helt eller delvis svara för dessa kostnader. Part som är missnöjd med skiljedomen har rätt att väcka talan vid domstol inom sextio dagar från det han fick del av skiljedomen i huvudskrift eller bestyrkt avskrift. Rätt domstol är tingsrätten i den ort där bolagets styrelse har sitt säte.

En tvist huruvida rätt eller skyldighet till inlösen föreligger eller om lösenbeloppet prövas av tre skiljemän. Om inte annat följer av bestämmelserna i detta kapitel, gäller i fråga om skiljemännen och förfarandet inför dem i tillämpliga delar vad som är föreskrivet i *lagen (1999:000) om skiljeförfarande.* Kostnaderna för skiljemannaförfarandet skall bäras av sparbanken, om inte skiljemännen av särskilda skäl ålägger en annan aktieägare att helt eller delvis svara för dessa kostnader. Part som är missnöjd med skiljedomen har rätt att väcka talan vid domstol inom sextio dagar från det han fick del av skiljedomen i huvudskrift eller bestyrkt avskrift. Rätt domstol är tingsrätten i den ort där bolagets styrelse har sitt säte.

Har sparbanken förvärvat större delen av sina aktier i dotterbolaget på grund av att en vidare krets inbjudits att till sparbanken överlåta sådana aktier mot viss ersättning, skall lösenbeloppet motsvara ersättningen, om det inte finns särskilda skäl för annat.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1999.

³ Lagen omtryckt 1996:1005.

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 9 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar skall ha följande lydelse.

Gällande lydelse

Utskottets förslag

12 kap.
9 §

Om en ekonomisk förening själv eller tillsammans med ett eller flera dotterföretag äger mer än nio tiondelar av aktierna med mer än nio tiondelar av röstetalet för samtliga aktier i ett dotteraktiebolag, har föreningen rätt att av de övriga aktieägarna i bolaget lösa in de återstående aktierna. Den som har aktier som kan lösas in har också rätt att få dessa inlösta av föreningen.

En tvist huruvida rätt eller skyldighet till inlösen föreligger eller om lösenbeloppet prövas av tre skiljemän. Om inte annat följer av bestämmelserna i detta kapitel, gäller i fråga om skiljemännen och förfarandet inför dem i tillämpliga delar vad som är föreskrivet i *lagen (1929:145) om skiljemän. Bestämmelserna i 18 § andra stycket nämnda lag om den tid inom vilken skiljedomen skall meddelas gäller dock inte.* Kostnaderna för skiljemannaförfarandet skall bäras av föreningen, om inte skiljemännen på särskilda skäl ålägger någon annan aktieägare att helt eller delvis svara för dessa kostnader. Part som är missnöjd med skiljedomen har rätt att väcka talan vid domstol inom sextio dagar från det att han fick del av skiljedomen i huvudskrift eller bestyrkt avskrift. Rätt domstol är tingsrätten i den ort där bolagets styrelse har sitt säte.

En tvist huruvida rätt eller skyldighet till inlösen föreligger eller om lösenbeloppet prövas av tre skiljemän. Om inte annat följer av bestämmelserna i detta kapitel, gäller i fråga om skiljemännen och förfarandet inför dem i tillämpliga delar vad som är föreskrivet i *lagen (1999:000) om skiljeförfarande.* Kostnaderna för skiljemannaförfarandet skall bäras av föreningen, om inte skiljemännen på särskilda skäl ålägger någon annan aktieägare att helt eller delvis svara för dessa kostnader. Part som är missnöjd med skiljedomen har rätt att väcka talan vid domstol inom sextio dagar från det att han fick del av skiljedomen i huvudskrift eller bestyrkt avskrift. Rätt domstol är tingsrätten i den ort där bolagets styrelse har sitt säte.

Har föreningen förvärvat större delen av sina aktier i bolaget på grund av att en vidare krets inbjudits att till föreningen överlåta sådana aktier mot viss ersättning, skall lösenbeloppet motsvara ersättningen, om det inte finns särskilda skäl för annat.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1999.

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 9 § lagen (1995:1570) om medlemsbanker skall ha följande lydelse.

Gällande lydelse

Utskottets förslag

10 kap.

9 §

Om en medlemsbank själv eller tillsammans med ett eller flera dotterföretag äger mer än nio tiondelar av aktierna med mer än nio tiondelar av röstetalet för samtliga aktier i ett dotterbolag, har medlemsbanken rätt att av de övriga aktieägarna i bolaget lösa in de återstående aktierna. Den som har aktier som kan lösas in har också rätt att få dessa inlösta av medlemsbanken.

En tvist huruvida rätt eller skyldighet till inlösen föreligger eller om lösenbeloppet prövas av tre skiljemän. Om inte annat följer av bestämmelserna i detta kapitel, gäller i fråga om skiljemännen och förfarandet inför dem i tillämpliga delar vad som är föreskrivet i *lagen (1929:145) om skiljemän. Bestämmelserna i 18 § andra stycket nämnda lag om den tid inom vilken skiljedomen skall meddelas gäller dock inte.* Kostnaderna för skiljemannaförfarandet skall bäras av medlemsbanken, om inte skiljemännen av särskilda skäl ålägger en annan aktieägare att helt eller delvis svara för dessa kostnader. En part som är missnöjd med skiljedomen har rätt att väcka talan vid domstol inom sextio dagar från det att han fick del av skiljedomen i original eller bestyrkt kopia. Rätt domstol är tingsrätten i den ort där bolagets styrelse har sitt säte.

En tvist huruvida rätt eller skyldighet till inlösen föreligger eller om lösenbeloppet prövas av tre skiljemän. Om inte annat följer av bestämmelserna i detta kapitel, gäller i fråga om skiljemännen och förfarandet inför dem i tillämpliga delar vad som är föreskrivet i *lagen (1999:000) om skiljeförfarande.* Kostnaderna för skiljemannaförfarandet skall bäras av medlemsbanken, om inte skiljemännen av särskilda skäl ålägger en annan aktieägare att helt eller delvis svara för dessa kostnader. En part som är missnöjd med skiljedomen har rätt att väcka talan vid domstol inom sextio dagar från det att han fick del av skiljedomen i original eller bestyrkt kopia. Rätt domstol är tingsrätten i den ort där bolagets styrelse har sitt säte.

Har medlemsbanken förvärvat större delen av sina aktier i bolaget på grund av att en vidare krets inbjudits att till banken överlåta sådana aktier mot viss ersättning, skall lösenbeloppet motsvara ersättningen, om det inte finns särskilda skäl för annat.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1999.

Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	1
Motionerna	2
Motion väckt med anledning av propositionen	2
Motioner väckta under allmänna motionstiden 1998/99	2
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	2
Utskottet	3
Ärendet och dess beredning	3
Gällande ordning.....	4
Förslaget till lag om skiljeförfarande	5
Överväganden	9
Allmänt.....	9
Motionerna	10
Tidsfrist för meddelande av skiljedom	10
Konsekvensändring i aktiebolagslagen.....	12
Handelsrätter	12
Övrigt	14
Hemställan	14
Reservation	15
Handelsrätter (mom. 4)	15
Bilagor	
1. Regeringens lagförslag.....	16
2. Utskottets lagförslag	40
1. Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385)	40
2. Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713).....	41
3. Förslag till lag om ändring i sparbankslagen (1987:619)	42
4. Förslag till lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.....	43
5. Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1570) om medlemsbanker	44